

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Magyar nyelv III (Magyar nyelvtörténet, Stilisztika és intermedialitás)

Egyetemi tanév: 2025/2026

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeș-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet / Tanszék	Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	LLM3223 Magyar nyelv III (Magyar nyelvtörténet, Stilisztika és intermedialitás)							
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	dr. Fazakas Emese, egyetemi docens, dr. Sándor Katalin, egyetemi adjunktus							
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	drd. Balló Ignác Norbert, dr. Sándor Katalin, egyetemi adjunktus							
2.4 Tanulmányi év	2	2.5 Félév	3	2.6 Az értékelés módja	V	2.7 A tantárgy típusa	Tartalma szerint	DS
							A tantárgy jellege (kötelező/választható/faktultatív)	K

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium	2
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium	28
A tanulmányi idő elosztása:					
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					22
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					32

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

Szemináriumok / házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása	30
Konzultáció	12
Vizsgák	2
Más tevékenységek.....	
3.7 Egyéni munka össz-óraszám	98
3.8 A félév össz-óraszám	154
3.9 Kreditszám	6

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	előadástér, vetítő, laptop
5.2 A szeminárium lebonyolításának feltételei	szemináriumterem, vetítő, laptop

6. Elsajátítandó kompetenciák

Szakmai kompetenciák	Nyelvtörténet: - Ismerni és helyesen használni a szinkrón és diakrón nyelvészet fogalmait és módszereit - Tükröztetni a szinkrón és a diakrón síkok egymáshoz való viszonyát a nyelvi változások tekintetében - Felismerni és a tanításban alkalmazni azt, hogy az anyanyelv struktúrájának történetiségben való kialakulása hogyan hat a mai beszélők nyelvi kompetenciájára Stilisztika és intermedialitás: - C1.3 Irodalom- és médiumelméleti fogalmak és komparatív módszerek alkalmazása, a műalkotásoknak a kultúra tágabb kontextusában való vizsgálata. - C1.4 Az irodalom- és nyelvtudományhoz kapcsolódó elméleti fogalmak ismerete és kritikai megközelítése.
Általános kompetenciák	- Felismerni az ok-okozati kapcsolatokat - Képes legyen mai és a történeti nyelvészeti anyag alapján összehasonlító és elemző szöveget alkotni - Képes legyen csapatban dolgozni, megfelelően kommunikálni a csapat többi tagjával, képes legyen arra, hogy a csapatban bármely szerepet betölthessen

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	• Nyelvtörténet: A történeti nyelvészeti anyag feldolgozása és az összehasonlító módszer alkalmazása • Stilisztika: a stílus és intermedialitás kérdésének média- és kultúratudományi keretben való tanulmányozása – elsősorban kép-szöveg viszonyok vizsgálata
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzése	Nyelvtörténet: • Az előadások célja: azoknak a történeti jelenségeknek az ismertetése, amelyek meghatározzák a nyelv(ek) változását; nemcsak a régi korokbeli változások főbb tendenciáit és mozgatórugóit ismerjük meg, hanem ezek által azokat is, amelyek a mai nyelvben már változási lehetőségként benne vannak. • A szemináriumok célja: a diakrónia és szinkrónia egymásra épülésének, elkülöníthetlenségének megismerése (főként a szókincs alakulásának vizsgálatával, tanulmányozásával mutatjuk be azt, hogy a mai nyelvállapot is szerves része a nyelvtörténetnek, illetve hogy a kulturális és társadalmi változások hogyan befolyásolják a nyelv változását). Stilisztika: a stílussal és intermedialitással kapcsolatos elméleti kérdések, alapfogalmak megismerése, kritikai megközelítése és alkalmazása (média- és kultúratudományi keretben). Az intermedialis alkotások (pl. vizuális költészet, ekphraszisz, adaptáció, irodalom és fotográfia viszonya stb.) elemzésének képessége, az alkotások történeti és szociokulturális kontextualizálása.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás (Nyelvtörténet)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés: mi a nyelvtörténet, a szinkrónia és a diakrónia viszonya, a nyelvtörténet korszakolása; a nyelvtörténet forrásai	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
2. A nyelvtörténeti kutatások és a nyelvtörténet érintkezései más tudományokkal; a nyelvi változások általános kérdésköre (hagyomány és újítás, a nyelvi változások típusai, a nyelvi változás keletkezése és terjedése)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
3. A nyelvi változások okai és céljai (a változási okok és célok általános jellemzői; az idegen nyelvek szerepe a nyelvi változásban – általános bevezető)	frontális munka – dialogikus	

	módszer tanári magyarázatokkal	
4. A nyelvi változások okai és céljai (az idegen nyelvek hatása a nyelvek részrendszereire)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	házi dolgozat kijelölése
5. A nyelvi változások okai és céljai: a nyelv szerepe a nyelvi változásban (a hangzó beszéd, mint belső változási ok; az analógia; a homonímia kiküszöbölése; az alaki és a jelentésbeli keveredés)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
6. A nyelvi változások okai és céljai: a közlés hatásosságának az igénye (a beszélők érthetőségre törekvése; a nyelvi esztétikum, a gyönyörködtetés és az érdeklődés felkeltése)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
7. A nyelvi változások okai és céljai (A gazdaságosságra való törekvés)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
Bibliográfia Benkő Loránd: <i>A történeti nyelvtudomány alapjai</i> . Bp., 1988. Fazakas Emese: <i>Bevezetés az általános és magyar nyelvtörténetbe</i> . Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2017. Kiss Jenő, Pusztai Ferenc (szerk.): <i>A magyar nyelvtörténet kézikönyve</i> . Tinta könyvkiadó, Budapest, 2018. D. Máta Mária: <i>Nyelvünk élete</i> . Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994.		
8.1. Előadás (Stilisztika és intermedialitás)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés: a stílus kérdése intermedialis keretben: stílus, a stílus tudományai. Médium és intermedialitás.	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
2. A médiumköziség kérdésének történeti előzményei különféle diszciplínákban. <i>Ut pictura poesis, paragone</i> .	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
3. Ekphraszisz - képzőművészeti alkotások irodalmi leírása (W. J.T. Mitchell, Milián O., Kibédi Varga Á. ekphraszisz-értelmezései)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
4-5. Irodalom és fotográfia viszonya. A fénykép medialitása. A. Bazin, R. Barthes, H. Beting, J. Schröter)	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
6. Irodalom és film. A film medialitása. Adaptációelméletek – a hűségelven túl	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
7. Összefoglalás, következtetések.	frontális munka – dialogikus módszer tanári magyarázatokkal	
Bibliográfia Dánél Mónika – Sándor Katalin (2018) <i>Intermedialitás</i> . In: Média- és kultúratudomány. Kézikönyv. Ráció Kiadó, Budapest, pp. 283-287.		

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

Pethő Ágnes: Filmvászonra vetített irodalom. Az adaptáció mint mediális fölülírás? In uő: *Múzsák tükre. Az intermedialitás és az önreflexió poétikája a filmben*. Csíkszereda, Pro-Print, 2003. 99–108.

Milián Orsolya: *Az ekphrasisz fikciói. Elméleti, történeti és diszciplináris átrendeződések az ekphrasisz teoretikus diszkurzusaiban*. Doktori disszertáció. Szegedi Tudományegyetem, 2009. 23–31.

W. J. T. Mitchell: *Ekphrasis and the Other*. <http://www.rc.umd.edu/editions/shelley/medusa/mitchell.html>

Brent MacLaine: Sleuths in the Darkroom: Photographer-Detectives and Postmodern Narrative. *Journal of Popular Culture*, 1999. vol. 33. no. 3. 79–95. (fénymásolat)

Hans Belting: *Kép-antropológia. Képtudományi vázlatok*. Budapest, Kijarat Kiadó, 2003.

Sándor Katalin: *Nyugtalanító írás/képek. A vizuális költészet intermedialitásáról*. Kolozsvár, EME, 2011.

Füzi Izabella – Török Ervin: Verbális és vizuális intermedialitás: törés, fordítás vagy párbeszéd?

In uők: *Bevezetés az epikai szövegek és a narratív film elemzésébe*.
<http://szabadbolcsesz.elte.hu/mediatar/vir/tankonyv/tartalom.html>

Roland Barthes: *Világoskamra. Jegyzetek a fotográfiáról*. Budapest, Európa Kiadó, 2000.

André Bazin: A fénykép ontológiája. In uő: *Mi a film?* Budapest, Osiris, 1993. 16–24.
www.intermedia.c3.hu/mszovgy1/bazin.htm

8.2 Szeminárium (Nyelvtörténet)

Didaktikai módszerek

Megjegyzések

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

1. Nyelvtörténet és művelődéstörténet: a családja és az őshaza kérdése. FANCSALY ÉVA 2009. A finnugor nyelvrokonság megjelenése tankönyveinkben. <i>Hungarológiai Évkönyv</i> 10: 146–158. MATICSÁK SÁNDOR 2020. <i>A magyar nyelv eredete és rokonsága</i> . Gondolat Kiadó, Budapest. RÉDEI KÁROLY főszerk. 1986–1991. <i>Uralisches etymologisches Wörterbuch</i> 1–3. Akadémiai Kiadó, Budapest. Internetes adatbázis és kérdezőfelület: <i>Uralonet</i> (Uráli etimológiai adatbázis). MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. https://uralonet.nytud.hu/ (2025. 09. 10.). RÓNA-TAS ANDRÁS 2011. Az Uráltól a Kárpát-medencéig. Új kutatási eredmények a korai magyar történelemről. <i>História</i> 33/8: 2–6.	vita – a kiadott szakirodalom megbeszélése	
2. Szövegolvasás és értelmezés: részlet Lencsés György XVI. századi orvosi könyvéből (1577 k.). JAKAB LÁSZLÓ 1962. Lencsés György „Ars medica”-jának ő-zése. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 8: 29–36. VARJAS BÉLA kiad., bev. 1943. <i>XVI. századi magyar orvosi könyv</i> . Monumenta Transsilvanica 1. Erdélyi Tudományos Intézet, Kolozsvár.	vita – a kiadott szakirodalom megbeszélése	
3. Szövegolvasás és értelmezés: részlet Heltai Gáspár Háló (1570) című művéből. HELTAI GÁSPÁR 1570. <i>Halo</i> . Heltai Gáspár, Kolozsvár. A nyomtatvány betűhű átirata: TRÓCSÁNYI ZOLTÁN kiad., bev. 1915. Régi Magyar Könyvtár 36. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. SZÖRÉNYI LÁSZLÓ 2023. Heltai Gáspár és az inkvizíció. Forrástanulmány a Hálóról. In: SZÖRÉNYI LÁSZLÓ, <i>Memoria Hungarorum. Tanulmányok a régi magyar irodalomról</i> . Második, bővített kiadás. Nap Kiadó, Budapest. 14–22.	vita – a kiadott szakirodalom megbeszélése	

4. Nyelvtörténet és művelődéstörténet: a szokáskultúra és a tárgyi valóság változásának nyelvi tükröződése. FAZAKAS EMESE 2015. Főúri (és nemcsak) zenészek és hangszereik az erdélyi régiségben. Nyelvi barangolás hat hangszer körül. In: GAÁL ZSUZSANNA főszerk., <i>Nyelvészet, művészet, hatalom. Írások Tóth Szergej tiszteletére</i>. Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 153–160. FAZAKAS EMESE 2019. Levek, levesek egy 17. századi erdélyi szakácskönyvben. In: BERSZÁN ISTVÁN – FÓRIS-FERENCZI RITA – SERESTÉLY ZALÁN szerk., <i>Hermész után szabadon. Köszöntőkötet Orbán Gyöngyi tiszteletére</i>. Egyetemi füzetek 41. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár. 83–101. FORGÁCS TAMÁS 2022. Frazeológiai egységek visszaszorulásának és kiveszésének okairól. In: FORGÁCS TAMÁS – NÉMETH MIKLÓS – SINKOVICS BALÁZS szerk., <i>A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei XI</i>. SZTE Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 71–83. D. MÁTAI MÁRIA 1994. <i>Nyelvünk élete</i>. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 88–107.	közös elemzés – összehasonlító módszer	
5. Szövegolvasás és értelmezés: Ródi Cseh István végrendelete (1507). HEGEDÚS ATTILA – PAPP LAJOS szerk. 1991. <i>Középkori leveleink (1541-ig)</i>. Régi Magyar Levéltár 1. Tankönyvkiadó, Budapest. 27–30. JAKÓ ZSIGMOND 1976. Ródi Cseh István, az anyanyelvű írásbeliség egyik erdélyi úttörője. In: JAKÓ ZSIGMOND, <i>Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez</i>. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 37–41. SZABÓ T. ATTILA 1969. Cheh István deák nyelvéhez. <i>Magyar Nyelv</i> 65: 25–33.	közös elemzés – összehasonlító módszer	

6. Nyelvtörténet és művelődéstörténet: román kölcsönszavak a középmagyar kori erdélyi magyar nyelvben. BAKOS FERENC 1982. <i>A magyar szókészlet román elemeinek története.</i> Akadémiai Kiadó, Budapest. BAKOS FERENC 1989. A magyar szókészlet román elemei. In: BALÁZS JÁNOS szerk., <i>Nyelvünk a Duna-tájon.</i> Tankönyvkiadó, Budapest. 47–94. FAZAKAS EMESE 2015. Interferenciajelenségek régi magyar szövegekben. In: FORGÁCS TAMÁS – NÉMETH MIKLÓS – SINKOVICS BALÁZS szerk., <i>A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei VIII.</i> SZTE Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 45–55.	közös elemzés – összehasonlító módszer	
7. Szövegolvasás és értelmezés: Halotti beszéd és könyörgés (1192–1195). BÁRCZI GÉZA 1982. <i>A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése.</i> Sajtó alá rendezte és szerkesztette E. ABÁFFY ERZSÉBET és N. ABÁFFY CSILLA. Nyelvészeti tanulmányok 24. Akadémiai Kiadó, Budapest. KIS TAMÁS 2018. A Halotti beszéd paleográfiája és betűhű átiratai. <i>Magyar Nyelvjárások</i> 56: 37–56. SZENTGYÖRGYI RUDOLF 2019. A Halotti beszéd és a Halotti könyörgés. In: BARTÓK ZSÓFIA ÁGNES – HORVÁTH BALÁZS szerk., <i>Írások a Pray-kódexről.</i> Műhelytanulmányok 5. Argumentum Kiadó – ELTE BTK Vallástudományi Központ, Liturgiátörténeti Kutatócsoport, Budapest. 97–110.	közös elemzés – összehasonlító módszer	
Bibliográfia Fazakas Emese: <i>Bevezetés az általános és magyar nyelvtörténetbe.</i> Egyetemi Műhely Kiadó, Kolozsvár, 2017. Kiss Jenő, Pusztai Ferenc (szerk.): <i>Magyar nyelvtörténet.</i> Osiris, Budapest, 2003. Madas Edit: „Látjátok feleim ...”: magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig. OSzK, Budapest, 2009. D. Máta Mária: <i>Nyelvünk élete.</i> Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 1994.		
8.2 Szeminárium (Stilisztika és intermedialitás)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1.Bevezetés. A szemináriumi témák megbeszélése, a vitaindító csoportok megszervezése.		

2. Médiumpközi és kultúráközi érintkezések. Bodor Ádám. Ferenczi Gábor: <i>A barátkozás lehetőségei</i> (2007)	a hallgatók által bemutatott interaktív vitaindító, dialógus, vita, csoportmunka	
3. Ekphraszisz. (Képző)művészeti alkotások irodalmi leírása. (id. Pieter Brueghel festményei William Carlos Williams és W. H. Auden képleírásaiban)	a hallgatók által bemutatott interaktív vitaindító, dialógus, vita, csoportmunka	
4. Irodalom/fotográfia/film. Nyelvi és fotografikus reprezentáció viszonya. A fénykép mint „cselekedet” (image-act). Julio Cortázar: <i>Nagyítás</i> . Michelangelo Antonioni: <i>Blow-Up</i> .	a hallgatók által bemutatott interaktív vitaindító, dialógus, vita, csoportmunka	
5-6. A hallgatók és az oktató által közösen kiválasztott irodalmi szöveg és adaptáció megbeszélése.	a hallgatók által bemutatott interaktív vitaindító, dialógus, vita, csoportmunka	
7. Szántó T. Gábor: <i>Hazatérés</i> (2004) – Török Ferenc: <i>1945</i> . (2017)	a hallgatók által bemutatott interaktív vitaindító, dialógus, vita, csoportmunka	
Bibliográfia: Dánél Mónika: Úton. Kulturális és mediális kontaktzónák. (Bodor Ádám: <i>A barátkozás lehetőségei</i>). <i>Szépirodalmi Figyelő</i> 2016/3. 78–87. Milián Orsolya: <i>Az ekphraszisz fikciói. Elméleti, történeti és diszciplináris átrendeződések az ekphraszisz teoretikus diszkurzusaiban</i>. Doktori disszertáció. Szegedi Tudományegyetem, 2009. 23–31. Imrei Andrea: Felhőjáték – a megkettőződés motívumának narratológiai vizsgálata Julio Cortázar <i>Nagyítás</i> című művében. <i>Palimpszeszt</i>, 1997. 8. sz. http://magyar-irodalom.elte.hu/palimpszeszt/08_szam/24.htm John Hughson: Rohanás az életért: individualizmus, osztály és ellenállás <i>A hosszútávfutó magányosságában</i>. In Győri Zsolt (szerk.): <i>Fejezetek a brit film történetéből</i>. Líceum Kiadó, Eger, 2010. 225–238. Sághy Miklós: Holokausztmagyarok. Török Ferenc és Szántó T. Gábor együttműködéséről. <i>Élet és Irodalom</i>, LXI. évf. 33. sz. 2017. aug. 18. https://www.es.hu/cikk/2017-08-18/saghy-miklos/holokausztmagyarok.html		

9. A szakmai területek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvadásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával

Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképp a Megyei Tanfelügyelőségekkel.
A tantárgy tartalma megfelel az ELTÉ-n, a DTE-n és a SzTE-n oktatott megegyező tantárgyak tartalmával

10. Értékelés

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési szempontok	10.2 Értékelési módok	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Nyelvtörténet: Logikus, koherens szövegfelépítés, a fogalmak helyes használata, a jelenségek ismerete A jelenségek példázása és a példák helyes használata A félév során minden hallgatónak 2 házi dolgozatot kell beadnia Stilisztika: a megismert fogalmak értő alkalmazása, kritikai megközelítése intermediális alkotások elemzésében, önálló kérdésfelvetés, koherens szövegalkotás.	a félév során 1 házi dolgozat/feladat megírása a tanár által kijelölt témában – erre a feladatra átmenő jegyet kell szerezni; félév végi írásbeli vizsgadolgozat	25%
		írásbeli vizsgadolgozat	35%
10.5 Szeminárium	Nyelvtörténet: A hallgatóknak kötelező a szemináriumokra kijelölt szakirodalmat elolvasni és a szemináriumon tevékenyen részt venni Stilisztika: szemináriumi tevékenység, aktív részvétel és vitaindító	szemináriumon való tevékeny részvétel	25%
		szemináriumi tevékenység, vitaindító	15%
10.6 Minimális követelmények			
Nyelvtörténet: - a fogalmak helyes használata, a jelenségek ismerete - mind a házi dolgozatok, mind a vizsga minimális 5-ös minősítése; legalább 5 szemináriumon való részvétel Stilisztika :Az eredményes vizsga feltétele a legalább 5,00-ös jegy elérése a zárthelyi dolgozatban. Stilisztika szeminárium: kötelező részt venni egy csoportos vitaindítóban + a szemináriumok 75 %-án.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Litere
Str. Horea nr. 31
400202, Cluj-Napoca
<https://lett.ubbcluj.ro>

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							
								
								

Előadás felelőse:

Kitöltés időpontja:

2025. 01. 20.

Sandor Katalin

Szeminárium felelőse:

Sandor Katalin

Intézetigazgató:

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

2025. 01. 29.

Benedek

A dékáni jóváhagyás időpontja
A felelős dékán neve és aláírása